

обґрунтованість. Вона передбачає оцінку підстав та цілей, для яких запроваджуються обмежувальні заходи. Такі підстави та цілі мають бути дуже вагомими та конкретними, переслідувати захист соціально важливих цінностей суспільства.

Так само введені обмеження повинні бути пропорційні цілям і підставам, які спричинили їх введення. Пропорційність доцільно оцінювати за придатністю, тобто чи здатні введені обмеження досягти бажаного результату, а також щодо збалансованості індивідуальних інтересів суспільним інтересам, а також мінімальним збиткам, які можуть бути завдані життєво важливим правам і свободам громадян, інтересам суспільства та держави.

Таким чином, обмеження в умовах воєнного стану мають бути такими, що не перешкоджають реалізації особистих прав, не принижують гідність людини, але забезпечують захист безпеки та оборони країни від зовнішніх та внутрішніх загроз. Введені обмеження повинні також узгоджуватися з міжнародними принципами та нормами, не спричинити будь-якої дискримінації окремих осіб або груп населення, здійснюватися за обов'язкового дотримання норм національного законодавства України.

---

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року. Організація Об'єднаних Націй. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. стор. 89. стаття 3103.

2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. стор. 1509. стаття 250.

Андрій Чвалюк

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АВТОМАТИЗОВАНЕ ОНОВЛЕННЯ БАЗ ДАНИХ СУБ'ЄКТІВ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Відповідно до Постанови НБУ від 19.05.2020 р. № 65, банк (установа) має розробити та задокументувати у своїх внутрішніх документах з питань політики запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, порядок здійснення заходів, що забезпечують можливість замороження банком (установою) активів терористів. Одним із таких заходів є скринінгова процедура, яка полягає у здійсненні банком за допомогою програмних модулів аналізу даних, що

містяться в базах даних банку, з метою виявлення відповідних фактів [1]. Таким чином, регулятор встановлює чітку вимогу, щодо автоматизованого пошук збігів даних клієнта банку з даними бази даних банку, шляхом застосування відповідного програмного забезпечення. Зазначена вимога цілком об'єктивна, адже комп'ютерна програма швидше за людину може опрацювати великі масиви даних з переліку організацій, юридичних та фізичних осіб, які є терористами або пов'язані з терористичними організаціями. Обов'язок розробки цього програмного забезпечення покладено на банки та інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ). Однак розробкою та запровадженням скринінгової програми справа не закінчується, адже її бази слід вчасно оновлювати. Якщо цього не робити, програма буде працювати некоректно й особа, яка фінансує тероризм, зможе уникнути моніторингу.

СПФМ має оновлювати наявний у нього перелік терористів негайно, але не пізніше наступного робочого дня з дня розміщення на офіційному вебсайті Державної служби фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) змін до переліку терористів (п. 10 додатка 14 до Положення № 65 [1], п. 12 додатка 13 до Положення № 107 [2]). Сам перелік осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (далі – Перелік) та зміни до нього затверджуються наказами Держфінмоніторингу. Проведений аналіз показує, що Держфінмоніторинг може вносити зміни до Переліку кілька разів на день. Асинхронний характер внесення змін та формат їх подання, створюють, на нашу думку, певні складнощі у роботі СПФМ, які можуть вплинути на ефективність виконання суб'єктами моніторингу покладених на них законодавцем функцій.

Зараз Перелік відкрито для перегляду та скачування у трьох версіях (зокрема, є окремі версії переліку для банківських та не банківських установ) і двох різних форматах: текстовому, для друку (*.pdf) та у вигляді масиву даних (*.xml). Таким чином існуючий порядок передбачає, що призначена СПФМ відповідальна особа, має регулярно відвідувати сайт Держфінмоніторингу задля відслідковування змін до Переліку і, у випадку їх виявлення, скачувати текстовий варіант змін й вручну заносити дані у власну базу. Звісно, існує можливість скачати файл у форматі *.xml та імпортувати його в Excel або іншу спеціальну програму для оброблення подібних файлів. Й якщо структура файлу (елементи користувацького інтерфейсу, строки формул тощо) повністю співпадає, то базу терористів СПФМ буде оновлено. У іншому випадку – відповідальній особі доведеться вносити дані вручну. Але якщо ІТ-фахівці суб'єкта державного фінансового моніторингу раз і назавжди уніфікують внутрішню структуру типового файлу (що містить зміни до переліку терористів), то цей процес стане частково автоматизованим, хоча й все одно потребуватиме втручання системного адміністратора. Щоб забезпечити виконання вимог закону системний

адміністратор, або інша призначена СПФМ особа буде зобов'язана відслідковувати появу змін, вивантажувати файли з сайту Держфінмоніторингу та завантажувати їх у програму-обробник.

Задля усунення людського фактору, що може вплинути на ефективність роботи системи фінансового моніторингу, оптимальним кроком вбачається забезпечення повної автоматизації процесу оновлення баз даних СПФМ. Досягти цього можливо, якщо Держфінмоніторинг відійде від формату Переліку й утворить замість нього реєстр, а СПФМ надасть сертифіковані ключі, які дозволять оновлювати програмне забезпечення в режимі реального часу за допомогою інтерфейсу прикладного програмування (Application Programming Interface, API). Це, на нашу думку, оптимізує роботу СПФМ та спростить процес ідентифікації терористів серед клієнтів банку (установи). До речі, API вже давно використовується у вітчизняному банківському секторі для оперативного отримання актуального курсу іноземних валют до гривні. Тому цей інтерфейс можна швидко й без суттєвих фінансових втрат з Державного бюджету адаптувати для потреб проведення фінансового моніторингу.

Зараз набирає чинності Наказ Міністерства фінансів України від 04.06.2021 р. № 322, метою прийняття якого є визначення порядку інформаційної взаємодії СПФМ та Держфінмоніторингу [3]. В рамках цієї мети передбачається створення інформаційно-телекомунікаційної системи «е-кабінет системи фінансового моніторингу», за допомогою якої СПФМ зможе вести захищене листування з Держфінмоніторингом та відправляти передбачені законом обов'язкові повідомлення, звіти, інші листи, а також отримувати інформацію. Однак, ми вважаємо, що функціонал цього е-кабінету використано не повністю. Саме у ньому доцільно забезпечити можливість для СПФМ за допомогою одного кліку оновлювати свою базу даних осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції.

---

1. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 19.05.2020 № 65. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text> (дата звернення: 29.01.2023).

2. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 28.07.2020 № 107. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text> (дата звернення: 29.01.2023).

3. Про затвердження порядку обміну інформацією з питань фінансового моніторингу: Наказ Міністерства Фінансів України від 04.06.2021 № 322. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1035-21#Text> (дата звернення: 29.01.2023).